

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. IV. An metus gravis exculpet violationem præceptorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

do metus solus movet ad efficacem electionem operis, quin sit admixta ulla displicentia simplex, & inefficax circa idem opus externum, sed potest solus metus movere ad efficacem electionem operis externi, quin sit admixta ulla displicentia simplex circa idem opus, ut dum quis comedit cibos gratos ex motivo solo vitandi mortem imminensem ex inedia, potest quis obsequia alteri præstare aliàs grata unicè ex motivo non amittendi amicitiam, aut ex metu incurrendæ inimicitia &c. Idem dico de metu inferni, quod possit esse motivum totale respectu legis observantiæ ut medii illum evadendi quin ullum interveniat peccatum, seu vitiosa displicentia circa legis observantiam, quia quod observetur lex ex uno motivo honesto, ut hic ex metu gehennæ, & non ex alio, nullum est peccatum.

Respondebis cum aliquibus Thomistis; quando metus est unicum motivum actionis, significatur dispositio, & promptitudo animi conditionata ista, si non daretur metus, actio non fieret, talis promptitudo est peccatum. Resp. 1. Negando majorem cum Marin *num.* 14.

Soarez *num.* 4. quia etsi non proponeretur pro motivo unico vitatio inferni, non sequitur legem non observandam, observaretur enim ex alio motivo, ergo legis observatio non importat illam conditionatam veritatem, ac promptitudinem. Resp. 2. Transeat major, nego minorem, hic & nunc dari peccatum, sed daretur pro tunc, seu pro eo tempore, pro quo metus inferni non moveret: sicut quod nunc leviter tentatus resistat, non restitutus, si graviter tentaretur, nunc illi non imputatur non resistentia conditionalis, sed imputaretur licèt nunc vera sit conditionalis, si tentatio esset urgentior, non resisteret.

Resp. Ultimò ad Quæstionem §. posse dari involuntarium secundum quid sine actu subjectivè absoluto & objectivè conditionato explicato *num.* 307. nempe ratione molestiæ, vel displicentiæ necessariæ, aut tristiciæ, qualis fortè fuit in Christo, in quo non fuit tunc dictus actus, & tamen passio corporis fuit secundum quid involuntaria propter displicentiam necessariam ac tristiciam.

* * *

§. IV.

An metus gravis exculpet violationem præceptorum.

310. **P**Ræcepta aut sunt naturalia, aut positiva divina, vel humana civilia, aut Canonica, atque omnes actiones humanæ malum, sunt contra ali-

quod, aut etiam contra plura, præcepta nominata.

Ex iis, quæ opponuntur juri naturali, sive præcepto naturali non habent

Gg 3

em-

omnes æqualem sibi intrinsecam turpitudinem, nam quidam aded dissonant cum lumine naturali, seu recta ratione, ut in nullis circumstantiis etiã divinitus honestari possent, seu à sua malitia expurgari, ut mendacium, idololatria, odium DEI, perjurium, hæresis, pollutio, fornicatio sine dispensatione DEI, simonia &c. Quædam autem variatis objecti circumstantiis evadunt honesta, nam pro tunc non ampliùs sunt materia præcepti naturalis eas prohibentis; ejusmodi est acceptio rei alienæ in extrema necessitate, occisio proximi pro circumstantiis, in quibus injustè vitam meam aggreditur, si aliter me nequeo salvare, accessus ad scæminam postquam est facta propriæ per matrimonium. Demum si actiones spectato jure naturali, nec sint honestæ, nec inhonestæ, tunc si sint materia legis divinæ, aut humanæ illas præcipientis, aut prohibentis, præcepta acquirunt honestatem, prohibita inhonestatem ex lege divina, aut humana.

Rursus ex præceptis positivis, tam divinis, quàm humanis aliqua principaliter respiciunt propriam, & specialem operantis utilitatem ut præceptum divinum integrè confitendi, confessionem præmittendi sumptioni Evcharistiæ. Contra sigillum confessionis, consecratio in duplici specie, ac sumptio, rita Sacramentorum confectio, ut Evcharistia in pane triticeo, absolutio danda ritè disposito cum debita Jurisdictione, extrema unctio danda soli periculosè ægro &c. sunt ordinata in commune bonum Religionis, quod his præceptis attenditur.

Leges humanæ pleræque etiã pro materia habent singulorum utilitatem spirituales, si sint Ecclesiasticæ, ut præceptum die Festo Missam audiendi à laboribus abstinendi, jejunandi, cum Excommunicato non agendi. Aliquæ tamen prohibent aut imperant actiones respicientes ritum communem, ut sine Vestibus sacris, aut sine aquæ admixtione non sacrificare &c.

311. Dico I. Metus gravis etiã injustus, quando adæquatè causat actum de se bonum, non tollit per se vim meriti, hoc tamen minuit, nisi opus occasione metus evadat difficilius. Tres habet conclusio partes. Ratio prima est, quod vis merendi dependeat etiã à libertate, quam simpliciter retinet actus de se bonus ex metu factus. Ratio secundæ est, quod metus imminuat libertatem, voluntas enim magis propendet in opus, ad quod metus impellit, imminuta autem operis libertate imminuitur ejus vis meritoria, nisi defectus libertatis aliunde compensetur, prout compensari potest, quando opus redditur difficilius, sicut redditur, quandò conditionata voluntas non exequendi opus de se bonum sibi non displiceret in opere ut bono (sic enim opus omnino vitaretur) sed in difficultate, & molestia operi annexa, quod omninò hîc, & nunc omitteret ob ejusmodi incommodum, nisi urgeret metus, ut si ex metu gehennæ quis agat pœnitentiam, aliàs nunc non acturus (nisi horror pœnarum impelleret) non ob affectum erga peccatum, si pœnæ non adessent, sed ob alias difficultates, quæ hîc, & nunc faciant arduam pœnitentiam, idcirco voluntas efficax præ-

prævalens agendi pœnitentiam evadit virtuosior : Hinc patet ratio tertiæ partis nempe quod metus in simili eventu non imminuat meritum, etsi imminuat secundum quid libertatem. Hoc assertum est conforme dictis *num. 293. vers. contra id.*

312. Dico 2. Metus etiam gravissimus, dum ex eo fit actus de se peccaminosus, rarissimè excusat in totum à peccato, quia relinquit, simpliciter voluntarium liberum, sed actus de se peccaminosus factus ex voluntario simpliciter libero non excusatur in totum à peccato, sed duntaxat ex parte plùs, minusvè pro decremento libertatis juxta gravitatem metus. *Dixi actus de se peccaminosus*, uti sunt omnes jure naturali prohibiti, nam de prohibitis solo jure positivo, paulò post aperiam. Ut autem clarescat magis hæc conclusio.

Dico 3. Metus mali etiam atrocissimi nequit excusare à mortali actiones lege naturali prohibitas, à quibus nunquam est separabilis malitia, dum ad hanc habetur sufficiens advertentia; ejusmodi sunt recensitæ plures *num. 310.* quibus adde Blasphemiam, directam occisionem Innocentis contra Jason. & paucos apud Pal. *p. 1. tr. 2. D. 1. p. 13. num. 4.* Ratio est manifesta, quia pro tempore, quo urget Præceptum, cum sufficienti advertentia ad ejus gravitatem, hujus violatio nequit excusari à mortali, sed præcepta naturalia prohibentia dictas actiones urgent pro omni tempore, ergo horum violatio nequit pro ullo tempore excusari à mortali, dum violentur cum suffi-

ciente advertentia ad eorum gravitatem.

313. Dico 4. Urgente gravi metu incusso ab extrinseco possunt excusari à culpa actiones intrinsecè malæ, proinde juri naturali vetitæ, quæ sunt de genere illarum, in quibus pro tunc deficit conditio, seu circumstantia, à qua dependet malitia illarum intrinseca, unde non peccat in extrema necessitate accipiens alienum, quantum sufficit, ut illi occurrat, nemo tenetur alienum restituere cum vitæ, aut famæ notabilis periculo; potest occidi injustus vitæ Aggressor servatâ inculpatâ tutelâ, Christiani licitè remigant in Turcicis triremibus contra Christianos, rustici licitè devchunt injusta spolia, & prædas militares &c. Ratio omnium est, quod lex naturalis in tali casu cessat obligare ob mutatam ejus materiam.

Ex hac duplici conclusione sequitur, quod metus mortis, aut alterius gravis damni ob accessum, vel recessum certæ circumstantiæ legis naturalis transgressionem à peccato aliquando excuset, aliquando non; non excusat pro ullo tempore, pro quo manent eadem circumstantiæ, à quibus dependet turpitudinis materiæ prohibitiæ à lege naturali, manente enim eadem materiæ legis prorsus invariata, est impossibile non manere eandem turpitudinem. Et ideo est communis sensus, quod lex naturæ præcipiens, aut prohibens per se, & directè sit immutabilis, ac indispensabilis, sed duntaxat indirectè, dum est lex de actionibus, quæ per accessum, aut recessum alicujus circumstantiæ cessant esse objectum, seu materia legis prohibentis naturalis: sic
se

se habent actiones quartæ conclusionis. Econtrâ actiones conclusionis tertie pro omni excogitabili statu retinent omnes illas circumstantias, à quibus habent suam intrinsecam malitiam e.g. turpitudine mendacii dependet ab hac circumstantia, quod loquens utatur vocibus in alia significatione ab ea, quæ est illis ex consensu humano indita, nempe ut usurpentur ad significandos conceptus mentis, quos habemus de rebus, hoc enim lumen naturale dictat contra quod agit mentiens, hæc turpitudine manet semper, etsi quis mentiendo posset evacuare ipsum infernum.

314. Dico 5. Metus gravis excusat etiam actiones contra præcepta divina positiva, quæ principaliter respiciunt bonum operantis; secùs respicientia principaliter bonum commune, est commune apud Pal. num. 7. Ratio primi, quod prudenter præsumi possit Deum nolle obligare tunc ad media valde difficilia, videtur enim valere etiam in his legibus *R. I. 61 in 6. quod conceditur in alicujus gratiam, non est in ejus dispendium retorquendum.* Ratio secundi, quod bonum commune præferendum sit privato etiam vitæ. Utriusque partis exempla dedi n. 310. *vers. Rursus ex præceptis.* Ubi verbo. *Econtrâ sigillum &c.* casus illi etiam cum vitæ periculo vi præcepti divini debent impleri.

Vi prioris partis gravis metus excusat ab integritate confessionis si integrè confitendo prudenter timetur peccati alicujus revelatio, aut si æger adeò est debilis, ut moraliter sit impossibilis integra confessio; nec est obligatio præmittendi

confessionem celebrationi, aut communioni urgente metu simili. Et licet votum castitatis simplex lege naturali sit implendum, attamen gravi metu compulsus potest cum eo matrimonium contrahere non tamen consummare, quia consummatio foret fornicatio, cum gravis metus injustus ad id extorquendum incussus irriter matrimonium, Sanch. *L. 1. Decal. c. 18. num. 5. & cit. Pal.*

315. De præcepto divino confitendi, Eucharistiam sumendi, & Baptismum, quando obligant, an cum vitæ periculo debeant suscipi? Respondet affirmative Azor *p. 1. institut. lib. 1. c. 11. q. 2.* idque ex eo, quòd homo teneatur certam reddere, quoad fieri potest suam salutem etiam cum vitæ discrimine, sed nisi suscipiat dicta Sacramenta non reddit certam quoad fieri potest suam salutem, quia vera contritio est difficilis, & homo ignorat, an illam eliciat.

Contra est, quod minorem certitudinem homo possit habere, an verè Sacramentum suscipiat, quàm an eliciat perfectam contritionem, quia valor Sacramenti dependet à pluribus, de quibus non est penitus certus suscipiens, hinc *in tr. de Pœnitent.* tradidi, quod etsi etiam in agone attritio sufficiat cum absolutione ad valorem Sacramenti, quia tamen ex pluribus capitibus potest deficere valor Sacramenti, ideò cum attritione absolutus in mortis periculo tenetur elicere contritionem, aut actum Charitatis, ut, quoad potest, moraliter reddat certam salutem. Econtrâ in casu, de quo loquitur Azor, homo est minùs certus de valore Sacramentorum, quàm de contritione, ad hanc enim sufficit dolo-

re de peccatis propter bonitatem DEI fide supernaturali propositam, de his autem potest esse homo certior, quam de valore Sacramenti.

Resp. Ergò negativè cum Pal. num. 7. Sanch. num. 10. quia non tenemur media tutiora arripere, nisi quantum necesse est occurrere morali solum, & probabili periculo salutis, aliàs obligemur ad impossibilia. Deindè argumentum Azorii probaret, quod quis ultra susceptum Sacramentum Pœnitentiæ, ac Eucharistiæ etiam in mortis periculo sub mortali deberet extremam unctionem, & etiam confirmationem, si non sit confirmatus. Tertio nihil probat, quod Eucharistia, & Baptismus, aut Sacramentum Pœnitentiæ præceptum urget extra periculum, quia tunc non est discrimen salutis aeternæ.

316. An lex humana sive Canonica, sive civilis non obstante metu gravi cujuscunque mali etiam mortis sit observanda? Non est consensus inter DD. apud Soarez lib. 3. de Leg. c. 30. ubi duas extremè oppositas refert sententias; unam Almaini negantis, cui favet D. Th. 2. 2. q. 104. à 5. in corp. dicens in his, que ad conservationem Corporis spectant, hominem non teneri homini obedire; Alterum Cajet. 1. 2. q. 96. à 4. & 2. 2. q. 125. à 3. affirmantis. Communis opinio apud Sanch. num. 2. & seqq. 2. Pal. num. 9. distinguit inter leges principaliter respicientes bonum commune, & respicientes principaliter singulorum utilitatem spirituales, aut temporales; de prioribus plerique affirmant, de posterioribus negant; probant pri-
R. P. Karch, Diff.

mum, quod bonum commune sit præferendum commodo particulari; probant secundum, quod ut similes leges obligent sub vitæ periculo aut excedat potestatem humanam, aut si non excedat, potestatem humanam, aut si non excedat, defacto ea non utatur, cum non concernat bonum commune.

Soarez cit. à n. 4. ad 9. asserit, ut certum, quod potestas humana possit stringere cum vitæ periculo, si necessitas sit, est autem necessitas sic stringendi tunc, quando actus præceptus per se est connexus cum vitæ periculo, quando autem actus præceptus per accidens conjungitur cum vitæ periculo, tunc lex humana per se non obligat, at bene per accidens cum vitæ periculo. Quatuor partes assertio habet.

Pars prima attribuit hanc potestatem Magistratui tam civili quam Ecclesiastico pro casu necessitatis. Ratio est, quod Magistratui competat potestas illa, quæ est necessario pro conservatione boni communis, aliàs insufficienter esset prævisum gubernio Reipublicæ, sed sæpe est moraliter necessarium pro conservatione boni communis, ac Reipublicæ præceptum obligans, ut quis aliquid agat aut perseveret in aliquo loco etiam cum periculo mortis ut patet in obsessa ab hoste urbe, civis debet stationem suam servare, & quisque miles in bello periculoso, etiam si vita periclitetur, Clericus Sacerdos tempore pestis ex mandato justo Episcopi manere in tali loco ad obsequium.

317. Respondebis tunc ad hæc præstanda non lex humana, sed naturalis obligat. Huic bene obviat eximius Doctor num. 4. primò, quod esto tunc lex

H h

natu-

naturalis obliget in communi, secus hunc, aut illum determinate: quo casu potestas applicandi ad hanc, aut illam personam obligationem est penes Magistratum: secundo saepe potest esse dubia naturalis obligatio, ergo tunc inductio obligationis certae est juris humani.

Pars secunda est, quod dicta potestas competat pro casibus, in quibus actus praecipuus per se habet nexum cum vitae discrimine dummodo lex sit justa; nequit esse justa in re admodum difficili, nisi ex causa gravissima, ac justissima spectante ad commune bonum, siquidem Magistratus non est vitae Dominus, generaliter autem praesumenda est justitia, nisi lex manifestè appareat temeraria. Ratio hujus partis secundae est, quod si actus praecipuus per se est connexus cum vitae periculo, istud spectet ad substantiam actus.

Pars tertia deobligat in periculo mortis, imò etiam inferioris damni gravis, ut patet in praecipuo non communicandi cum excommunicato, in observantia praecipui jejunandi, missam audiendi, die Festo non laborandi, horas canonicas recitandi, non sumendi Eucharistiam sine jejunio naturali &c. Ratio hujus partis est allatum principium pro communi sententia, quod obligare ad ejusmodi actus contingenter connexos cum tanto incommodo, dum hoc imminet ex observantia, superet benignitatem Ecclesiae, si non potestatem.

Pars quarta, seu ultima probatur, quia potest contingere quod ex metu facta violatio aliquando possit cedere in contemptum Religionis, aut in grave scandalum pusillorum, tunc enim privatum

bonum etiam vitae postponendum bono communi, ac Religioni, ut si tyrannus die vetito praecipiat esum carnis in contemptum legis Ecclesiasticae, aut in praefessionem sectae haereticae, aut ut celebret sine sacris vestibus, aut non jejunus.

Si dicas oriri quidem obligationem in his, ac similibus casibus occasione legis humanae, sed non ex hoc, sed ex praecipuo naturali affirmativo, aut negativo, ut non praebendi aliis scandalum, vel non contemnendi legem, vel superioris potestatem &c. quae sunt obligationes legis naturalis pertinentes, aut ad legem Charitatis, aut Religionis vel confessionis fidei, vel justitiae legalis, non ad particularem legem positivam. Respondet Soarez *num.* 8. ultra obligationem legis naturalis etiam obligare legem positivam humanam: sicut dum est necessitas, confitendi fidem, obligat fides ad Martyrium sustinendum propter fidei confessionem, attamen simul obligat, etiam fortitudo. Unde sicut deficiens in Martyrio peccat non solum contra praecipuum confitendi fidem, sed etiam contra virtutem moralem fortitudinis, ita violans praecipuum positivum, de quo pars quarta loquitur, peccat non solum contra praecipuum naturale aliquod ex recentis, sed etiam peccato in specie vitii contrarii illi morali virtuti, ad quam pertinet praecipuum positivum.

Resp. Mihi loquendi modum Patri Soarj placere. Caeterum quoad rem non videtur differre à communi sententia, ut patet ex exemplis, quae utraque sententia affirmat, aut negat.

318. Qu. 1. An verum sit, quod Cætanus & communior arbitrat potius esse moriendum, quam sine ullis vestibus sacris celebrandum. Conveniunt omnes, quod affirmativa Cajetani sit sustinenda, dum celebratio sine vestibus cederet in contemptum Religionis, aut Scandalum qualis contemptus vix abesse potest, dum Tyrannus mandaret functionem talē. At secluso contemptu, ac scandalo utrum lex Ecclesiastica prohibens celebrari sine sacris vestibus, sit de genere illarum, quæ respiciunt principaliter bonum commune, atque adeo cum dispendio etiam vitæ sit observanda juxta partem secundam in *num.* 317. Affirmat Pal. *num.* 9. & plures alii. Ego sequor negantem Soarez *num.* 15. Vasq. 1. 2. *D.* 161. *cap.* 3. *num.* 15. &c. Cujus ratio videtur bona, quod non possit in hoc casu occurrere bonum commune exigens potius mortem pati, quam celebrare sine vestibus.

Contra hoc & *num.* 317. partem Tertiam est difficilis textus *C. Sacris, De his, quæ vivi*, cujus non potest quis communicare cum excommunicato propter vitandam mortem, excusatur tamen communicans coacte. Respondet Soarez *num.* 16. quod Pontifex ex loco solam fecerit differentiam inter vim, & metum, quod vis semper excuset, metus autem non semper, quando autem excuset, vel non excuset, non definiat, sed relinquat generali doctrinæ in aliis expositionibus contentæ. Palao autem præfert eam interpretationem, quod sermo sit de communicatione cum excom-

municato in crimine criminoso, qualis communicatio, cum cedat in contemptum Religionis, aut legis Ecclesiasticæ, est intrinsecè mala, consequenter nec metu mortis cohonestari possit.

319. Qu. 2. An ad evadendum mortis periculum fas sit edere carnes humanas e. g. corporum interfectorum in arcta urbis obsessione. Negant Valent. Azor, Victoria, adducentes pro se S. Th. 2. 2. *quest.* 142. *a. 4. ad 3.* ubi istud peccatum æquiparat fornicationi, quæ est illicita etiam in casu, quo per eam mors effugeretur, ipsaque natura abhorret ab esu, unde eas edentes vocantur barbari.

Resp. Probabilius affirmativè cum Sanch. *Lib.* 1. *Decal. cap.* 18. *num.* 12. Pal. *num.* 5. Ratio, quia horrorem esus vincit horror mortis, nec apparet ita intrinsecè malus, ac indecens, quin valeat esse medium licitum ad evadendum mortem, ut patet in medicina, quæ licitè conficitur ex carne humana unguentis condita, quam Medici mumiam vocant, condimentum enim non videtur mutare naturam cibi, & necessitas extrema est quædam naturæ infirmitas. S. Th. non obstat, quia non quoad omnia æquiparat fornicationi, sed quoad hoc, quod utraque sit contra legem naturalem, verum cum multa contra legem naturalem ex certis circumstantiis possint cohonestari *per num.* 313. non rectè deducitur S. Thomam opinari esum carnis humanæ non esse licitum in extre-

ma fame.

* *

* *